

Joonas Miettinen

PORTUGALIIN MUUTTANEEN ELÄKELÄISEN VEROTUKSESTA

Johtamiskorkeakoulu
Kandidaatintutkielma
2020

Sisällysluettelo

LÄHTEET	II
1. JOHDANTO	1
1.1 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTA	1
1.2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA	1
1.3 TUTKIMUSONGELMAT JA MENETELMÄT	2
2. SUOMALAISTEN ELÄKEENSAAJIEN VEROTUKSESTA VANHAA SOPIMUSTA NOUDATTAESSA	4
2.1 ELÄKKEEN VEROTUS	4
2.1.1 Yksityisen- ja julkisen sektorin maksamat eläkkeet	4
2.1.2 Vapaaehtoiset eläkevakuutukset	6
2.2 PÄÄOMATULOJEN VEROTUS	8
2.2.1 Osinko-, korko- ja rojaltitulot	8
2.2.2 Vuokratulot ja luovutusvoitot	9
2.3 NHR-STATUS	10
2.4 KAKSINKERTAISEN VEROTUKSEN POISTAMINEN	11
2.5 SYYT SUOMEN JA PORTUGALIN VERONSOPIMUKSEN PURKAMISELLE	12
3. VEROSOPIMUKSETON TILA	16
3.1 VEROSOPIMUKSEN PURUN TAUSTAA	16
3.2 VEROSOPIMUKSEN PURKAMISEN VAIKUTUKSET	18
4. SUOMEN JA PORTUGALIN UUSI VEROSOPIMUS (ei voimassa)	21
4.1 ELÄKKEIDEN VEROTUS	21
4.1.1 Yksityisen sektorin eläkkeet, sekä elinkorko	21
4.1.2 Julkisen sektorin palvelukseen perustuvat eläkkeet	23
4.2 PÄÄOMATULOJEN VEROTUS	24
4.2.1 Osinko-, korko- ja rojaltitulot	24
4.2.2 Vuokratulot ja luovutusvoitot	27
4.3 KAKSINKERTAISEN VEROTUKSEN POISTAMINEN	28
5. YHTEENVETO	30

Lähdeluettelo

- Andersson, Edward* (2007), Eräistä yksityishenkilön maastamuuttoon liittyvistä verokysymyksistä, Verotus, 5/2007
- Colliander, Anders* (2009) OECD:n ja Pohjoismaiden työ kansainvälistä veropakoa ja haitallista verokilpailua vastaan (suomennos), Verotus 1/2009
- HE 36/2018 vp*: Hallituksen esitys eduskunnalle tulon ja omaisuuden kaksinkertaisen verotuksen estämiseksi Portugalin kanssa tehdyn sopimuksen irtisanomiseksi
- Helminen, Marjaana*, Kansainvälinen verotus. Helsinki: WSOYpro., 2001. Print.
- Hirvonen, Ari* (2011) Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsinki 2011.
- Mehtonen, Pekka* (2001), Suomen Tekemät tuloverosopimukset ja OECD:N malliverosopimus, Edita Publishing Oy
- Myrsky, Matti – Linnankangas Esko*, Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus 2009, 2. uudistettu painos Helsinki: Talentum, 2009. Print.
- Neves, Tiago* (2019), Portugal: Liquidation proceeds sourced in Spain and exemption method for non-habitual tax residents in Portugal, International Tax Review; London (Oct 15, 2018).
- Nykänen Pekka* (2016), Suomen ja Espanjan välinen uusi verosopimus, Edita Publishing Oy, julkaistu 6.4.2016
- Nykänen, Pekka* (2015), Rajoitetusti verovelvollisen tulon verotus, 1. p. Helsinki: Talentum, 2015. Print.
- OECD* (2006), MANUAL ON THE IMPLEMENTATION OF EXCHANGE OF INFORMATION PROVISIONS FOR TAX PURPOSES: Approved by the OECD Committee on Fiscal Affairs on 23 January 2006
- OECD Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2017*
- Toivainen, Antero* (2018), Suomen tuloverosopimukset Espanjan ja Portugalin kanssa, Verotus ,4/2018
- VaVM 6/2018 vp*: Valtiovarainvaliokunta Hallituksen esitys eduskunnalle tulon ja omaisuuden kaksinkertaisen verotuksen estämiseksi Portugalin kanssa tehdyn sopimuksen irtisanomiseksi

Valtiovarainministeriön julkaisu 9/2020 Selvitys luonnollisten henkilöiden
maastapoistumisverosta

Verohallinto, Eläketulojen verotus kansainvälisissä tilanteissa, päivitetty 18.2.2019

Verohallinto, Portugalissa asuvan Suomesta saaman eläkkeen verotus, päivitetty
14.10.2015

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Suomen ja Portugali solmivat tuloverosopimuksen 1970 (SopS 27/1971). Verosopimuksen mukaan eläketulot verotetaan pääsääntöisesti vain verovelvollisen asuinvaltiossa. Portugali muutti verolainsäädäntöään vuonna 2010 niin että ulkomaita muuttava henkilö voi hakea tiettyjen edellytysten täytyessä ns. non-habitual resident -verostatusta. Jos henkilö on saanut NHR-statusen Portugali ei verota ulkomailta saatuja tuloja 10 vuoteen. Portugalista on tullut varsin houkutteleva muuttokohde erityisesti ulkomaalaisille eläkkeen saajille.

Suomi irtisanoi 13.6.2018 Portugalin kanssa solmitun tulon ja kaksinkertaisen verotuksen estämiseksi tehdyn sopimuksen ja sen soveltaminen päättyy 31.12.2018. Uusi, vuonna 2016 allekirjoitettu sopimus on Suomessa hyväksytty, mutta Portugalissa sopimusta ei hyväksytty määräajassa. Näin ollen 1.1.2019 alkaen Suomen ja Portugalin välillä ei ole verosopimusta eli verosopimuksettomassa tilanteessa verosopimus ei rajoita Suomen verotusoikeutta, joten Suomi voi verottaa laajasti Portugalissa asuvien Suomesta saatuja tuloja.

1.2 Tutkimuksen taustaa

Suomi on pyrkinyt uudistamaan Portugalin kanssa tehtyä verosopimusta useaan otteeseen. Neuvottelut eivät ole johtaneet tulokseen ja syy tähän on ollut erityisesti maiden väliset erimielisyydet eläkkeiden verotusoikeuden jaossa. Vaikka 1990-luvulla käytyjen keskustelujen jälkeen ei päästy uudesta sopimuksesta yhteisymmärrykseen, oli Suomi jokseenkin tyytyväinen voimassa olevaan sopimukseen. Portugali kuitenkin lähtökohtaisesti verotti Suomesta saatuja yksityiseläkkeitä, vaikka Suomella ei ollut niihin verotusoikeutta. Suomi aloitti keskustelut Portugalin kanssa uudelleen lokakuussa 2013. Syynä Suomen halun herättää keskustelu Portugalin kanssa verosopimuksen uusimisesta oli ensisijaisesti Portugalissa käyttöön otettu non-habitual resident

veroregiimi¹, joka mahdollisti 0-verotuksellisen tilanteen. 0-verotus syntyisi kansainvälisessä tilanteessa, jossa Portugali on asuinvaltio, jolla on yksinomainen verotusoikeus. Toinen merkittävä syy keskusteluun oli OECD:n verosopimusmallin kommentaariin vuonna 2005 tekemät muutokset², joissa myönnettiin lähdevaltiolle verotusoikeus myös yksityissektorin eläkkeisiin.

Suomi ja Portugali allekirjoittivat uuden sopimuksen marraskuussa 2016, jonka eduskunta hyväksyi Suomessa, mutta sopimusta ei annettu Portugalissa parlamentin käsiteltäväksi, joten sopimuksesta ei tullut voimassaolevaa. Suomi ei katsonut, että nykyinen sopimus Portugalin kanssa vastaa sen nykyistä veropolitiikka etenkin eläkkeiden osalta³, joten sopimus irtisanottiin 29.05.2018. Suomen ja Portugalin välisen verosopimuksen 30 artiklan mukaan kumpikin sopimusvaltio voi irtisanoa sopimuksen diplomaattista tietä vähintään kuusi kuukautta ennen kalenterivuoden päättymistä tehtävällä irtisanomisella, joten irtisanominen astui voimaan vuoden 2019 alusta.

1.3 Tutkimusongelmat ja menetelmät

Tutkielman tavoitteena on selvittää maiden välisen sopimuksestamattoman tilan keskeisiä vaikutuksia Portugaliin muuttaneiden suomalaiseläkeläisten tuloverotukseen, sekä tarkastella verovelvollisen aseman vaikutusta verotuskohteluun. Lisäksi tutkielmassa pyritään kartoittamaan mahdollista uutta maiden välistä verosopimusta uuden Suomen ja Portugalin- voimaansaattamattoman verosopimuksen, sekä uuden Suomen ja Espanjan välisen verosopimuksen pohjalta.

- Mitä vaikutuksia verosopimuksia tulkittaessa on sillä, onko kyseessä yksityisen sektorin vai julkisen sektorin maksama eläke?
- Verovelvollisuus ja sen muutoksen vaikutukset soveltaessa verosopimusta

Tutkimusongelmiin pyritään löytämään selvyttä oikeusdogmatiikan, sekä oikeusvertailevan tutkimuksen avulla. Tutkielman pääasiallisena lähdemateriaalina on

¹ Toivanen 2018, s.442-448

² Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2005, s.224

³ HE 36/2018

Suomen kansallinen verolainsäädäntö, Suomen ja Portugalinen välinen kumottu verosopimus, Suomen ja Portugalin välinen uusi ei voimassa oleva verosopimus, OECD:n malliverosopimus sekä oikeuskirjallisuus.

2. SUOMALAISTEN ELÄKKEENSAAJIEN VEROTUKSESTA VANHAAN VEROSOPIMUSTA NOUDATTAESSA

2.1 Eläkkeen verotus

2.1.1 Yksityisen- ja julkisen sektorin maksamat eläkkeet

Tuloverolain mukaan Suomesta pysyvästi pois muuttava Suomen kansalainen säilyy yleisesti verovelvollisena Suomeen pääsääntöisesti muuttovuoden ja kolmen sitä seuraavan vuoden ajan. Ulkomailla asuva Suomen kansalainen on siis pääsäännön mukaan velvollinen maksamaan veroa maailmanlaajuisista tuloistaan Suomeen vielä jonkin aikaa Suomesta pois muutettuaan.

Verosopimukset, kuten Suomen ja Portugalin vanha verosopimus (SopS 27/1971), voivat tehdä tähän poikkeuksen. Verosopimus rajoitti lähdevaltion verotusoikeutta sekä yleisesti että rajoitetusti verovelvolliselle maksettuihin eläkkeisiin. Verosopimuksen artiklan 18 mukaan aikaisempaan palvelukseen perustuvia eläkkeitä ja muita saman luontoisia hyvityksiä verotetaan vain eläkkeen saajan asuinvaltiossa. Asuinvaltion määriteltiin verosopimuksen 4 artiklassa.

4 artikla

1. Tässä sopimuksessa tarkoitetaan sanonnalla “sopimusvaltiossa asuva henkilö” henkilöä, joka kysymyksessä olevan valtion lainsäädännön mukaan on siellä verovelvollinen asumisen, pysyväsien oleskelun, liikkeen johtopaikan tai muun sellaisen perusteen nojalla.

a) Hänen katsotaan asuvan siinä sopimusvaltiossa, missä hänellä on käytettävänään pysyvä asunto. Jos hänellä on käytettävänään pysyvä asunto molemmissa

sopimusvaltioissa, katsotaan hänen asuvan siinä sopimusvaltiossa, johon hänellä on kiinteimmät henkilökohtaiset ja taloudelliset siteet (elinetujen keskus).

Verovelvollisen asuinvaltioksi katsottiin se valtio, johon hän muutti, heti muuttamisen jälkeen, jos hänellä ei ollut pysyvää asuntoa toisessa sopimusvaltiossa. Verosopimus rajoitti siis sopimusvaltion, josta eläke maksetaan, verotusoikeutta yksityisen sektorin palvelukseen perustuviin eläkkeisiin jo heti toiseen sopimusvaltioon muuttamisen jälkeen.

18 artikla

Mikäli 19 artiklan 1 kohdan määräyksistä ei muuta johdu, verotetaan aikaisempaan palvelukseen perustuvista, sopimusvaltiossa asuvalle henkilölle maksetuista eläkkeistä ja muista samanluonteisista hyvityksistä vain tuossa valtiossa.

Näiden määräysten vuoksi Suomesta Portugaliin muuttaneen eläkkeensaajan Suomesta saamaa yksityissektorin palveluksessa ansaittua työeläkettä on verotettu vain Portugalissa siitä alkaen, kun henkilöstä on tullut verosopimuksen mukaan Portugalissa asuva. Eläkkeensaajan verorasitus on yleensä alentunut Portugaliin muuton seurauksena, sillä eläketulojen ja muiden ansiotulojen verotus on Portugalissa ollut monissa tapauksissa lievempää kuin Suomessa⁴. Suomesta maksetusta eläkkeestä suoritetaan kuitenkin yleensä Suomeen sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu, vaikka eläkkeensaaja ei olisikaan Suomessa vakuutettu (SVL 18:6).

Tuloverolain 10 §:n 5 kohdan perusteella kuitenkin rajoitetusti verovelvollinen on velvollinen maksamaan veroa Suomessa eläketulosta, joka on saatu Suomen valtiolta, kunnalta tai muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, tai joka välittömästi tai välillisesti perustuu edellisessä kohdassa tarkoitettuun työhön, tehtävään tai palvelukseen, taikka Suomesta otettuun liikenne- tai eläkevakuutukseen. Suomen ja Portugalin vanha verosopimus ei rajoittanut tällaisessa tilanteessa lähdevaltion verotusoikeutta.

Verosopimuksen 19 artiklan 1 kohta

Hyvityksistä samoin kuin eläkkeistä, jotka suoritetaan sopimusvaltion, sen paikallisen viranomaisen tai julkisyhteisön (personne morale de droit public) varoista tai rahastoista

⁴ Suomen kokonaisveroaste vuonna 2017 oli 43%, kun taas vastaava Portugalissa oli 34,7. Lisäksi ulkomaalaiset eläkeläiset saivat Portugaliin muuttaessa erilaisia verohelpotuksia, joista tarkemmin luvussa 2.3

luonnolliselle henkilölle tämän tuolle valtiolle, sen paikalliselle viranomaiselle tai julkisyhteisölle (personne morale de droit public) tekemien palvelusten perusteella, voidaan verottaa tuossa valtiossa.

Artikla 19 kohdan 2 mukaan mikäli eläke on ansaittu julkisyhteisön liiketoiminnan palveluksessa, sovellettiin tällaisissa tilanteissa verosopimuksen 18 artiklaa eli ne verotettiin vain lähdevaltiossa, ellei verovelvollinen ollut toisen valtion kansalainen. Vaikka asuinvaltiolla ei ollut verotusoikeutta julkisyhteisön palveluksessa ansaittu eläkkeeseen voitiin se kuitenkin huomioon verovelvollisen muiden tulojen verokantaa määritettäessä eli sillä saattoi olla progressiovaikutus.⁵

2.1.2 Vapaaehtoiset eläkevakuutukset

Suomesta vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen perustuvat eläkkeet, jotka suoritetaan vuonna 2005 tai aiemmin maksettujen vakuutusmaksujen perusteella, jos vakuutus on otettu viimeistään 5.5.2004 verotetaan ansiotulona. Sama koskee kertamaksullisen eläkevakuutuksen perusteella saatavia eläkeitä, jotka ovat ansiotulona siten, kuin TVL 81 §:ssä säännellään. Muussa tapauksessa vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen perustuva eläke verotetaan pääomatulona. Suomesta otettuun eläkevakuutukseen perustuva eläke on siis Suomesta saatua tuloa. TVL 10 §:n 5 sanamuodosta ei käy selville koskeeko kohdan loppuosa "—taikka Suomesta otettuun liikenne- tai eläkevakuutukseen" sekä pakollisia että vapaaehtoisia vakuutuksia.⁶ Rajoitetusti verovelvollisen Suomesta saaman yksityiseen eläkevakuutukseen perustuvan eläkkeen verottaminen olisi hallituksen esityksen mukaan mahdollista, jollei verosopimusmääräyksen toisin sovita.⁷

Suomen ja Portugalin vanhassa verosopimuksessa vapaaehtoisten eläkevakuutuksen ottaja määrittää sen, miten verosopimusta sovelletaan.⁸ Mikäli on kyse työnantajan työntekijälleen ottamasta vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta, sovelletaan

⁵ Nykänen, 2016, s. 6

⁶ Nykänen 2015, s. 392-393

⁷ HE 62/1991

⁸ Verohallinto 2015

verosopimuksen 18 artiklaa, eli lähdevaltiolla ei ole verotusoikeutta. Vapaaehtoiset eläkevakuutukset, joissa on kyse henkilön itse ottamasta vapaaehtoisesta yksilöllisestä eläkevakuutuksesta eivät perustu artiklan 18 mukaiseen *aiempaan palvelukseen*. Jos kyse on henkilön itse ottamasta vapaaehtoisesta yksilöllisestä eläkevakuutuksesta ja verosopimuksen eläkeartiklassa on määräys vain aikaisempaan palvelukseen perustuvasta eläkkeestä eikä mainintaa elinkorosta⁹ ole, sovelletaan vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen perustuvaan eläkkeeseen muu tulo -artiklaa.¹⁰ Suomen ja Portugalin verosopimuksessa ei ole mainintaa elinkorosta, joten tilanteessa sovelletaan muu tulo-artiklaa, jota vastaa verosopimuksen artikla 21¹¹.

21 artikla

Sopimusvaltiossa asuvan henkilön saamista tämän sopimuksen edellä olevissa artikloissa nimenomaisesti mainitsemattomista tuloista verotetaan vain siinä valtiossa. Mikäli nämä tulot eivät ole sen valtion lainsäädännön mukaan siellä veronalaisia, niistä voidaan kuitenkin verottaa toisessa sopimusvaltiossa sen lainsäädännön mukaisesti.

Artiklan säätely johtaa siihen, että lähdevaltiolla on ainoastaan verotusoikeus tilanteessa, jossa tulo on vapautettu verosta kokonaisuudessa toisessa sopimusvaltiossa.

Alla esimerkki Helsingin hallinto-oikeuden 19.2.2016 16/0202/4

Eläkkeelle jäänyt A oli muuttanut Portugaliin ja hänet oli Suomen ja Portugalin välisen verosopimuksen 4 artiklan 2 kohdan perusteella katsottu Portugalissa asuvaksi. A:n saama eläke perustui osittain yrittäjän eläkelain mukaiseen vakuutukseen ja vakuutusaikana maksettuihin sairauspäivärahoihin. HAO katsoi, ettei Suomen ja Portugalin välisen verosopimuksen 21 artikla rajoittanut Suomen verotusoikeutta tämän eläketulon osalta. A:n valitus hylättiin.

Hallinto-oikeus katsoi, ettei A:n yrittäjän eläkelain mukaisen vakuutuksen perusteella saama eläke perustunut aikaisempaan palvelukseen vaan itsenäiseen yrittäjänä toimimiseen ja yrittäjälle asetettuun velvollisuuteen vakuuttaa itsensä. Myöskään sairauspäivärahaan perustuva eläke ei liittynyt aikaisempaan palvelukseen. Näin ollen

⁹ Elinkorko on toistuva suoritus, joka saadaan vastikkeena suoritetusta maksusta (siis elinkorko on eräänlainen ”ostettu eläke”)

¹⁰ Verohallinto 2019

¹¹ Muiden määräysten puuttuessa myös kansaneläkkeeseen ja perhe-eläkelain mukaiseen eläkkeeseen sekä yrittäjäeläkkeisiin (YEL ja MyEL) sovelletaan verosopimuksen 21 artiklaa

kyse ei ollut Suomen ja Portugalin välisen verosopimuksen 18 artiklan mukaisesta eläkkeestä tai muusta samanluonteisesta hyvityksestä. Kyseisiin eläkkeisiin oli sovellettava Suomen ja Portugalin välisen verosopimuksen 21 artiklaa. A ei ollut toimittanut valituksessaan, vastaselityksessään tai muutoin selvitystä siitä, että Portugali olisi tosiasiallisesti verottanut häntä edellä mainitusta eläkkeestä. Suomen ja Portugalin välisen verosopimuksen 21 artikla ei siten rajoittanut Suomen verotusoikeutta tämän eläketulon osalta.

2.2 Pääomatulojen verotus

2.2.1 Osinko, korko- ja rojaltitulot

Verosopimuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusvaltiossa asuvan yhtiön toisessa sopimusvaltiossa asuvalle henkilölle jakamista tai maksamista osingoista voidaan verottaa tässä toisessa valtiossa. Osingosta voidaan siis verottaa siinä sopimusvaltiossa, jossa osingon saaja asuu. 10 artikla 2 kohdan mukaan lähdevaltiolla on kuitenkin oikeus verottaa maksetuista osingoista oman lainsäädäntönsä mukaan. Lähdevaltiolle maksettavan veron määrä ei kuitenkaan voi ylittää 15 prosenttia maksetun osingon kokonaismäärästä.

Korosta säädetään verosopimuksen 11 artiklassa. Verosopimuksen mukaan korosta voidaan verottaa sekä siinä sopimusvaltiossa, missä koronsaaja asuu, että siinä sopimusvaltiossa, jossa korko kertyy. Sopimusvaltiossa, jossa ne kertyvät valtion oman lainsäädännön mukaan, mutta veron määrä ei saa ylittää 15 prosenttia koron kokonaismäärästä.

Rojalteista säädetään verosopimuksen 12 artiklassa ja korkojen tapaan verosopimuksen mukaan rojalteista voidaan verottaa, sekä sopimusvaltiossa, jossa rojaltinsaaja asuu, että sopimusvaltiossa, jossa se kertyy. Lähdevaltiolle maksettavan veron määrä ei kuitenkaan voi ylittää 10 prosenttia maksetun rojaltin kokonaismäärästä.

Osinkoon, korkoon ja rojaltiin sovellettiin verosopimuksen 23 artiklan 5 kappaleen mukaista Tax Sparingia eli jos Portugali on myöntänyt näistä tuloista kannetavasta verosta täydellisen vapautuksen tai alennuksen, Suomen täytyy vähentää verostaan vastaava määrä, mikä olisi kannettu ilman vapautusta tai alennusta.¹²

2.2.2 Vuokratulot ja luovutusvoitot

Suomen kansallisen lainsäädännön perusteella rajoitetusti verovelvollinen on velvollinen maksamaan veroa Suomessa olevasta kiinteistöstä saadusta vuokratulosta. Lisäksi rajoitetusti verovelvollinen on velvollinen maksamaan veroa Suomeen suomalaisen asunto-osakeyhtiön tai muun osakeyhtiön osakkeiden taikka asunto-osuuskunnan tai muun osuuskunnan jäsenyyden perusteella hallitusta huoneistosta saadusta tulostaan. Yleisesti verovelvollinen on tuloverolain mukaan velvollinen maksamaan veroa kaikista vuokratuloistaan riippumatta siitä, mistä valtiosta hän saa ne, vaikka verovelvollinen asuisi verosopimusta sovellettaessa toisessa sopimusvaltiossa.

Vanhan verosopimuksen 6 artiklan kiinteästä omaisuudesta saatua vuokratuloa voi verottaa valtio, jossa kiinteä omaisuus sijaitsee. Irtaimesta omaisuudesta saatuun vuokratuloon sovelletaan verosopimuksen muu tulo- artiklaa, jonka perusteella verotusoikeus on vain henkilön asuinvaltiolla. Jos verosopimuksessa ei erikseen mainita, miten kiinteän ja irtaimen omaisuuden käsitteet määritellään (3 artiklan 2 kappale), kiinteän ja irtaimen omaisuuden käsitteet määritellään kansallisen lainsäädännön mukaan. Osakkeet ovat Suomen lainsäädännön mukaan irtainta omaisuutta, joten Portugalissa asuvan henkilön Suomessa olevan huoneiston hallintaan oikeuttavien osakkeiden tai osuuksien perusteella saamaa vuokratuloa ei voida vanhan verosopimuksen mukaan verottaa Suomessa.

Tuloverolain 10 §:n 10 kohdan perusteella rajoitetusti verovelvollinen on velvollinen maksamaan veroa Suomessa olevan kiinteän omaisuuden luovutuksesta saadusta voitosta tai suomalaisen asunto-osakeyhtiön tai muun osakeyhtiön tai osuuskunnan, jonka kokonaisvaroista enemmän kuin 50 prosenttia muodostuu yhdestä tai useammasta täällä

¹² Toivanen 2018, s. 442-448

olevasta kiinteistöstä, osakkeiden tai osuuksien luovutuksesta saadusta voitosta. Tuloverolain mukaan yleisesti verovelvollinen on velvollinen maksamaan veroa kaikista tuloverolain mukaan veronalaisista luovutusvoitoista riippumatta siitä, missä luovutettu omaisuus sijaitsee. Tämä koskee myös verosopimuksen mukaan toisessa sopimusvaltiossa asuvaa henkilöä.

Vanhan verosopimuksen 13 artiklan mukaan kiinteän omaisuuden sijaintivaltio ratkaisee, kummalla valtiolla on oikeus verottaa luovutusvoittoa. Verosopimuksen mukaan siis Suomella on verotusoikeus tilanteessa, jossa esimerkiksi Suomessa sijaitseva kiinteistö myydään. Sillä onko verovelvollisen asuinvaltio verosopimuksen mukaan Suomi vai Portugali, ei ole merkitystä. Verovelvollisen asuinvaltiolla on kuitenkin verotusoikeus irtaimesta omaisuudesta saatua luovutusvoittoon.

Irtaimesta omaisuudesta saadun luovutusvoiton verotusoikeus on verosopimuksen 13 artiklan 3 kohdan mukaan vain verovelvollisen asuinvaltiolla. Verosopimuksen mukaan Portugalissa asuvaa henkilöä ei voitu verottaa Suomessa asunto-osakeyhtiöiden osakkeiden luovutuksesta saadusta voitosta, vaikka asunto-osakeyhtiö sijaitsisikin Suomessa. Tilanne on epätavallinen, sillä vaikka asunto- ja kiinteistöosakkeisiin lainsäädäntömme mukaisesti luetaan irtaimen omaisuuden, sovelletaan niihin sisäisen lainsäädäntömme, sekä esimerkiksi pohjoismaisten monenkeskisen verosopimuksen mukaan kiinteistöä koskevia säädöksiä.¹³ Myös Suomessa tai Portugalissa pörssinoteeratun osakkeen luovutuksesta saatua voittoa voitiin verottaa vain henkilön asuinvaltiossa. Pörssiosakkeiden kohdalla tilanne on erilainen sillä, tuloverolain 10§ ei säädi pörssiosakkeista saatua voittoa Suomesta saaduksi tuloksi eli Suomella ei ole verotusoikeutta ulkomaalaisen saadessa voittoa suomalaisista pörssiosakkeista.

2.3 NHR-status

Vuonna 2010 Portugalin verolainsäädäntöä muutettiin siten, että Portugalissa asuvien ulkomaalaisten henkilöiden oli mahdollista hakea erityistä NHR eli *non habitual tax resident* verostatusta. Portugali ei verota lainkaan verostatuksen saaneita suurimmasta

¹³ Andersson 2007, s. 444

osasta heidän ulkomailtansa saamistaan tuloista. Verosta vapaisiin tuloihin kuuluvat myös eläkkeet, joten Portugaliin muuttaneiden suomalaisten yksityiseläkkeet olivat täysin verovapaita. Muita NHR:n hyötyjä ovat mm. 20% kiinteä veroprosentti Portugalista saamista ansiotuloista, sekä verovapaus lahja-, sekä perintöverosta, jos lahjan taikka perinnön saaja on suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa.

NHR-statusta voi hakea EU:n, Euroopan talousalueen tai Sveitsin kansalaiset ja sen saaminen edellyttää, että henkilö muuttaa Portugaliin, hakeutuu siellä verovelvolliseksi ja hakee siellä NHR-statusta. Lisäedellytyksenä on, ettei NHR-statusta hakevaa henkilöä ole verotettu edellisen viiden vuoden aikana, niin että Portugali olisi ollut hänen verotuksellinen asuinvaltionsa. NHR-status on voimassa kymmenen vuotta edellyttäen, että statuksen saaneella henkilöllä on asuinsija Portugalissa 31. päivänä joulukuuta ja tästä asunnosta voidaan olettaa, että henkilö käyttää sitä asuinpaikkanaan.

Suomella oli kuitenkin oikeus verottaa NHR-statuksen omaavien vapaaehtoisin yksilöllisiin eläkemaksuihin perustuvaa eläkettä lähdevaltiona maiden välisten vanhan verosopimuksen 21 artiklan nojalla. Verovelvollisen todistaessa, että tulo on veronalaista Portugalissa, eikä häneen sovelleta verovapaussäännöksiä, Suomi ei kyseistä tuloa kuitenkaan verottanut.¹⁴

Portugalin kansallinen lainsäädäntö antaa NHR-statuksen omaaville verovapauden Portugalissa ulkomaisista sijoituksista saatuihin tuottoihin, että myyntivoittoihin, mikäli yksi seuraavista ehdoista täyttyy: i) verosopimus mukaan lähdevaltiolla on oikeus verottaa kyseisiä tuloja tai (ii) tuloja voidaan verottaa valtiossa, jonka kanssa Portugalilla ei ole verosopimusta, OECD:n malliverosopimuksen säännösten mukaisesti sellaisena kuin niitä on tulkittu Portugalin esittämien huomautusten ja varaumien mukaisesti, eikä tällaisia tuloja ole: i) saatu Portugalin ”mustalla listalla” olevasta valtiosta tai alueelta,¹⁵ ii) maksaa Portugalilainen yhteisö.¹⁶

¹⁴ Verohallinto 2015.

¹⁵ Portugalilla on erityissääädöksiä ns. veroparatiisissa sijaitsevien yksiköiden kanssa tapahtuviin liiketoimiin, joihin sisältyy mm. korotettu verotus ja erityiset väärinkäytösten vastaiset toimenpiteet.

¹⁶ Neves 2018

2.4 Kaksinkertaisen verotuksen poistaminen

Kansainvälinen kaksinkertainen verotus on seurausta siitä, että kahden valtion sisäisen verolain säännöksiin soveltamisalat ovat ristiriidassa keskenään. Tämä johtuu siitä, että valtiot pyrkivät verottamaan asukkaidensa maailmanlaajuisen tulon ja varallisuuden ja lisäksi valtiot pyrkivät verottamaan alueellaan syntyvän tulon ja siellä olevan varallisuuden silloinkin, kun tulonsaaja asuu muussa valtiossa. Valtiot ovat tehneet verosopimuksia välttääkseen tilanteen, jossa samasta tulosta tai varallisuudesta verotettaisiin kahdessa eri valtiossa.

Kaksinkertainen verotus poistetaan pääsääntöisesti vapautusmenetelmällä Suomen ja Portugalin vanhan verosopimuksen mukaisesti. Hyvitysmenetelmää sovelletaan vain verosopimuksen 23 artiklan 3 kohdan mukaan osinko-, korko- ja rojaltituloon kohdistuvan kaksinkertaisen verotuksen poistamiseen.

Vapautusmenetelmää sovellettaessa Suomessa asuvan Portugalista saamaa tuloa verotetaan vain Portugalissa, jos Portugalissa on verosopimuksen perusteella oikeus verottaa kyseinen tulo. Portugalista luonnollisen henkilön saamat tulot, joihin sovelletaan vapautusmenetelmää, vaikuttavat Suomessa ansio-, ja pääomatulon progressioon.¹⁷

Asuinvaltio poistaa kaksinkertaisen verotuksen kuitenkin vain silloin, kun veroa on pidätetty lähdevaltiossa verosopimuksen määräysten mukaisesti. Esimerkiksi, vanhan verosopimuksen mukaan vain asuinvaltiolla on verotusoikeus yksityissektorin eläkkeisiin, mutta jos eläkkeestä peritään veroa lähdevaltiossa, asuinvaltio ei poista kaksinkertaista verotusta. Tällöin henkilön on haettava lähdevaltiossa aiheettomasti perityn veron palauttamista kyseisen valtion verohallinnolta.

2.5 Syyt Suomen ja Portugalin verosopimuksen purkamiselle

¹⁷ Vrt. yhteisön Portugalista saama tulo, johon sovelletaan vapautusmenetelmää, on MenetelmäL 7.1§:n perusteella verovapaata tuloa, sillä yhteisöverokanta ei ole progressiivinen.

Vanha Suomen ja Portugalin välinen verosopimus oli solmittu vuonna 1970. Verosopimuksen solmimisen jälkeen verolainsäädäntö on muuttunut molemmissa sopimusvaltioissa huomattavasti. Suomi oli eritoten tyytymätön verosopimuksen eläkkeiden verottamista koskeviin sopimusmääräyksiin.¹⁸

Suomi on pyrkinyt solmimaan verosopimuksia, jotka lähtökohtaisesti noudattavat OECD:n malliverosopimusta.¹⁹ Vanhan verosopimuksen eläkkeitä koskevat artikkelit 18-19 vastaavatkin OECD:n malliverosopimusta. Suurimmassa osassa Suomen uudemmissa solmituissa verosopimuksissa eläketuloa koskevat määräykset poikkeavat, julkisyhteisön maksamia eläkkeitä koskevia määräyksiä lukuun ottamatta, kuitenkin olennaisesti OECD:n malliverosopimuksesta.²⁰ Suomi on pyrkinyt sisällyttämään eläkejärjestelmänsä vuoksi verosopimukseen määräykset, joiden mukaan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöön²¹ perustuvat eläkkeet voidaan verottaa Suomessa.²²

OECD julkaisee aika ajoin kommentaareja, joissa selostetaan, kuinka sopimuksen artikloja tulisi tulkita.²³ OECD:n vuonna 2005 kommentaariin tekemät muutokset olivat yksi ratkaisevista syistä Suomen haluun lähteä uusimaan Portugalin kanssa tehtyä verosopimusta. OECD muutti kommentaariaan koskien malliverosopimuksen artiklaa 18 eli eläketuloa seuraavasti: ...tällaisia eläkkeitä ja muita vastaavia korvauksia voidaan kuitenkin verottaa myös sopimusvaltiossa, jos ne syntyvät tässä valtiossa. Täten myös lähdevaltiolla olisi verotusoikeus myös yksityissektorin eläkkeisiin.

OECD:n kommentaarin julkaisun jälkeen Suomi pyrki tekemään Portugalin kanssa uuden sopimuksen, kuitenkin tuloksetta. Sopimusneuvottelut kaatuivat valtion välisiin erimielisyyksiin erityisesti liittyen eläkkeiden verotusoikeuden jakoon. Myös lähdeveroprosentteihin koskien osinkoja, korkoja ja rojalteja liittyi maiden välillä eriäviä

¹⁸ HE 36/2018

¹⁹ Toivanen 2018, s. 442-448

²⁰ Nykänen 2015, s. 392-293

²¹ Sosiaaliturvalainsäädäntöön perustuvia eläkkeitä ovat mm. työeläkelainsäädäntöön perustuvat eläkkeet, pakolliseen tapaturmavakuutukseen perustuva eläke, kansaneläke ja perhe-eläke

²² Nykänen 2015, s. 392-393

²³ Mehtonen 2001, s. 43

näkemyksiä. Esimerkiksi aiemmin kappaleessa 2.2.1 Tax Sparring- erityismääräys ei vastannut Suomen nykyistä verotuspolitiikkaa.²⁴

Vaikka Suomi ei voinut lähtökohtaisesti verottaa Suomesta maksettuja yksityissektorin eläkettä, pidettiin tilannetta siedettävänä, koska Portugali verotti Suomesta sinne maksettuja yksityissektorin eläkkeitä. Suomi on jo 1980-luvulta lähtien pyrkinyt neuvottelemaan verotussopimuksia, jotka eivät estä Suomea verottamasta Suomesta maksettuja eläkkeitä. Suomi haluaa uusissa solmimissaan verosopimuksissa säilyttää eläkkeiden verotusoikeuden, sillä eläkemaksut ovat vähennyskelpoisia verotuksessa.²⁵

Keskustelut uudesta verosopimuksesta aloitettiin Suomen toimesta uudelleen vuonna 2013. Keskustelun uudelleenaloittamisen taustalla oli vahvasti Portugaliin vuonna 2010 tullut uusi veroregiimi eli aiemmin mainittu non-habitual tax resident -status, joka loi verotuksellisen kannustimen Portugaliin muutolle. Suomi halusi uudella verosopimuksella taata verovelvollisille yhdenvertaisen ja johdonmukaisen verokohtelun riippumatta verovelvollisen asuinpaikasta.²⁶ Suomesta maksetun eläkkeen verokohtelu ei tulisi muuttua sen vuoksi, että eläkkeensaaja muuttaa toiseen valtioon.

Suomi on pyrkinyt myös sisällyttämään solmimiinsa verosopimuksiin määräykset, jotka mahdollistavat Suomessa olevasta osakehuoneistosta saadun vuokratulon ja kotimaisen huoneisto-osakkeen luovutuksesta saadun voiton verotuksen Suomessa.²⁷ Suomen ja Portugalin vanhan verosopimuksen artikloista, koskien kiinteää omaisuutta ja luovutusvoittoa puuttuivat siis määräykset, joiden nojalla Suomi voisi verottaa tuloa, jonka Portugalissa asuva saa omistamansa Suomessa sijaitsevan osakehuoneiston vuokrauksesta tai myynnistä.

Suomi neuvotteli Portugalin kanssa uuden verosopimuksen, joka allekirjoitettiin marraskuussa 2016. Verosopimuksen voimaansaattaminen edellyttää verosopimuksen artikla 26 mukaan sisäisten voimaan saattamistoimien suorittamista molemmissa valtioissa. Verosopimus astuu voimaan 30 päivää sen jälkeen, kun sopimuksen jälkimmäiseksi hyväksynyt valtio ilmoittaa hyväksymisestään toiselle valtiolle. Sopimus hyväksyttiin eduskunnassa joulukuussa, jonka jälkeen Tasavallan presidentti hyväksyi

²⁴ Toivanen 2018, s. 442-448

²⁵ HE 36/2018

²⁶ HE 36/2018

²⁷ Nykänen 2016, s. 7-9

sen ja vahvisti voimaansaattamisesta annetun lain 21 päivänä joulukuuta 2016. Suomi saattoi loppuun tarvittavat sisäiset menettelyt uuden verosopimuksen voimaantulemiseksi. Uutta verosopimusta ei kuitenkaan annettu Portugalissa parlamentin käsiteltäväksi, joten sopimus ei tullut voimaan. Suomi ei pitänyt voimassaolevaa verosopimusta tarkoituksen mukaisena, jonka vuoksi esitettiin, että Suomi purkaa sopimuksen.²⁸

Suomen ja Portugalin vanhan verosopimuksen 30 artiklan mukaan sopimusvaltio voi irtisanoa sopimuksen diplomaattista tietä vähintään kuusi kuukautta ennen kalenterivuoden päättymistä tehtävällä irtisanomisella. Tässä tapauksessa sopimus lakkaa olemasta voimassa irtisanomisvuotta lähinnä seuraavan tammikuun ensimmäisestä päivästä.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen verosopimuksen purkamisesta toukokuussa 2018 ja ilmoitti siitä Portugalille kesäkuussa 2018. Näin ollen sopimuksen (SopS 26/1971) voimassaolo ja soveltaminen loppuivat 1. päivänä tammikuuta 2019 ja maiden välille syntyi verosopimukseton tila. Verosopimusten irtisanominen on kansainvälisesti harvinaista, eikä Suomikaan ollut aiemmin irtisanonut verosopimusta.²⁹ Tanska on irtisanonut verosopimuksensa Espanjan ja Ranskan kanssa vuoden 2009 alusta lukien. Merkittävämpänä syynä oli kiistat eläkkeen verotusoikeuden jaosta.

²⁸ HE 36/2018

²⁹ HE 36/2018

3 VEROSOPIMUKSETON TILA

3.1 Verosopimuksen purun taustaa

Taulukoissa on esitetty Suomesta Portugaliin rajoitetusti verovelvollisille vuosina 2014—2016 maksettuja eläkkeitä ja veroja koskevat tiedot.

Vuosi 2014

Eläkelaji	Yhteissumma € (suoritusten lukumäärä)	Ennakonpidätys € (suoritusten määrä)
Työeläke julkisyhteisöltä	275 701 (48)	45 450 (23)
Muu sosiaaliturvalainsäädäntöön perustuva työeläke	3 838 367 (135)	74 013 (70)
Kansaneläke tms, valtiokonttorin maksama muu kuin työeläke	61 985 (28)	276 (6)
Sosiaaliturvalainsäädäntöön perustumaton eläke	913 730 (49)	36 588 (32)
Muut eläkkeet	52 744 (8)	538 (3)

³⁰

Yllä olevien Verohallinnon tietojen mukaan Portugaliin maksettiin rajoitetusti verovelvollisille muita kuin julkisyhteisön palvelukseen perustuvia eläkkeitä yhteensä noin 4,9 miljoonaa euroa. Taulukossa esitettyjen tietojen perusteella voidaan arvioida, että vuosittain Portugaliin maksetuista eläkkeistä kertyisi veroa noin 1,2 miljoonaa euroa. Eläketurvakeskuksen tietojen mukaan Portugaliin maksettu keskimääräinen kokonaiseläke joulukuussa 2014 oli 3 484 euroa kuukaudessa ja eläkkeensaajia oli 274 henkilöä. Näiden henkilöiden saadessa eläketuloa keskimäärin 3 484 euroa kuukaudessa koko vuoden ajan, verotuottoa näistä tuloista kertyisi Suomeen vuositasolla noin kolme miljoonaa euroa. Tämän perusteella voidaan arvioida, että irtisanomisen verotuottovaikutuksen eläketulojen osalta olevan vuoden 2014 tiedoilla vuositasolla 1—3 miljoonaa euroa.

³⁰ HE 36/2018

Vuosi 2015

Eläkelaji	Yhteissumma € (suoritusten lukumäärä)	Ennakonpidätys € (suoritusten määrä)
Työeläke julkisyhteisöltä	221 361 (44)	35 055
Muu sosiaaliturvalainsäädäntöön perustuva työeläke	3 786 344 (131)	84 676
Kansaneläke tms, valtiokonttorin maksama muu kuin työeläke	44 385 (27)	199
Sosiaaliturvalainsäädäntöön perustumaton eläke	1 452 811 (54)	26 418
Muut eläkkeet	41 118 (6)	1 016

31

Yllä olevien Verohallinnon tietojen mukaan Portugaliin maksettiin rajoitetusti verovelvollisille muita kuin julkisyhteisön palvelukseen perustuvia eläkkeitä yhteensä noin 5,3 miljoonaa euroa. Taulukossa esitettyjen tietojen perusteella voidaan arvioida, että vuosittain Portugaliin maksetuista eläkkeistä kertyisi veroa noin 1,2 miljoonaa euroa. Eläketurvakeskuksen tietojen mukaan Portugaliin maksettu keskimääräinen kokonaiseläke joulukuussa 2015 oli 3 575 euroa kuukaudessa ja eläkkeensaajia oli 440 henkilöä. Näiden henkilöiden saadessa eläketuloa keskimäärin 3 575 euroa kuukaudessa koko vuoden ajan, verotuottoa näistä tuloista kertyisi Suomeen vuositasolla noin 5,6 miljoonaa euroa. Tämän perusteella voidaan arvioida, että irtisanomisen verotuottovaikutuksen eläketulojen osalta olevan vuoden 2015 tiedoilla vuositasolla 1—5 miljoonaa euroa.

Vuosi 2016

Eläkelaji	Yhteissumma € (suoritusten lukumäärä)	Ennakonpidätys € (suoritusten määrä)
Työeläke julkisyhteisöltä	282 240 (52)	34 870
Muu sosiaaliturvalainsäädäntöön perustuva työeläke	5 082 352 (167)	77 043
Kansaneläke tms, valtiokonttorin maksama muu kuin työeläke	65 614 (33)	90
Sosiaaliturvalainsäädäntöön perustumaton eläke	3 473 757 (56)	22 147
Muut eläkkeet	146 809 (5)	2 174

32

³¹ HE 36/2018

³² HE 36/2018

Yllä olevien Verohallinnon tietojen mukaan Portugaliin maksettiin rajoitetusti verovelvollisille muita kuin julkisyhteisön palvelukseen perustuvia eläkkeitä yhteensä noin 8,8 miljoonaa euroa. Taulukossa esitettyjen tietojen perusteella voidaan arvioida, että vuosittain Portugaliin maksetuista eläkkeistä kertyisi veroa noin 2,7 miljoonaa euroa. Eläketurvakeskuksen tietojen mukaan Portugaliin maksettu keskimääräinen kokonaiseläke joulukuussa 2016 oli 3 493 euroa kuukaudessa ja eläkkeensaajia oli 490 henkilöä. Näiden henkilöiden saadessa eläketuloa keskimäärin 3 493 euroa kuukaudessa koko vuoden ajan, verotuottoa näistä tuloista kertyisi Suomeen vuositasona noin kuusi miljoonaa euroa. Tämän perusteella voidaan arvioida, että irtisanomisen verotuottovaikutuksen eläketulojen osalta olevan vuoden 2015 tiedoilla vuositasona 3—6 miljoonaa euroa.

Esitetyistä verovuosien 2014—2016 tiedoilla tehdyistä arvioista voidaan ymmärtää, että eläketulojen verottamisen verotuottovaikutuksiksi arvioidaan vuosittain 3—6 miljoonaa euroa ja että Portugalin kanssa tehdyn verosopimuksen määräyksien vuoksi saamatta jääneet verotuotot ovat kasvaneet 2014 vuoden 1—3 miljoonasta eurosta vuoden 2016 3—6 miljoonaan euroon. Vuoden 2014 lopussa Portugaliin muuttaneita, Suomesta eläkettä saavia henkilöitä oli noin 250 ja 2016 vastaava määrä oli jo lähes 500.³³ Suomesta Portugaliin muuttaneiden eläkeläisten määrän kasvun voidaan olettaa johtuvan eläketulon verotusta koskevasta kannustimista muuttaa Portugaliin, jonka verosopimuksen purku poistaa.

3.2 Verosopimuksen purkamisen vaikutukset

Verosopimuksen purkamisen myötä, sopimus ei enää rajoita sopimusvaltion oikeutta soveltaa kansallista verolainsäädäntöään. Ilman maiden välistä verosopimusta Suomi voi verottaa yleisesti verovelvollisen Portugalista saamaa tuloa ja rajoitetusti verovelvollisen Suomesta saamaa tuloa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti. Niin ikään verotus Portugalissa määräytyy Portugalin oman kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

Verosopimuksettomassa tilassa Suomella on oikeus verottaa aiempaan palvelukseen perustuvia yksityissektorin eläkkeitä lähdevaltiona. Rajoitetusti verovelvollisen

³³ Eläketurvakeskuksen tilastotietokanta

Suomesta saamaa eläkettä verotetaan voimassa olevan verolainsäädännön mukaisesti eli kuten Suomessa yleisesti verovelvollisen eläketuloa eli lähdeverolain 13 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti verotusmenettelystä annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Verosopimuksen purulla ei ole vaikutusta Portugalissa asuvalle henkilölle Suomesta julkisyhteisön palveluksen perusteella maksetun eläkkeen verotukseen, eli sitä verotetaan lähdevaltiossa, kuten ennenkin.

Verosopimuksen purku laajentaa lähdevaltion oikeutta verottaa osinkotuloja. Vanhan verosopimuksen 10 artiklan mukaan osingosta voidaan verottaa osingon maksavan yhtiön asuinvaltiossa eli osingon lähdevaltiossa korkeintaan 10 prosentin suuruista veroa, jos osingonsaajana on yhtiö, joka omistaa vähintään 25 prosenttia maksavan yhtiön pääomasta. Muissa tapauksissa vero ei saa olla 15 prosenttia suurempi. Määräykset eivät rajoita sopimuksen irtisanomisen myötä lähdevaltion verotusoikeutta. Kuitenkin emotyttyrityhdirektiivin mukaisesti osingosta maksusta, joka maksetaan direktiivissä tarkoitettulle yhtiölle, joka omistaa vähintään 10 prosenttia maksajan pääomasta, ei peritä lähdeveroa. Perittäessä osakkeista lähdeveroa nousee se entisen verosopimuksen mukaisesta 15 prosentista lähdeverolain 7 §:n mukaiseen veroon, joka on saajan tyyppin mukaan 15, 20 tai 30 prosenttia.

Sopimuksen irtisanomisella ei ollut koron osalta merkittävää vaikutusta Suomen kannalta, sillä Suomesta saadut korkotulot eivät ole TVL 9.2 §:n tai LähdeVL 3.8 §:n perusteella rajoitettusti verovelvolliselle veronalaista tuloa.

Rojaltista perittävän lähdeveron enimmäismäärä vanhan verosopimuksen mukaan on 10 prosenttia. Irtisanomisen myötä lähdeveron enimmäismäärää ei ole rajoitettu, vaan verotus tapahtuu kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Korkorojaltidirektiivin nojalla, mikäli direktiivin edellyttämä 25 prosentin vähimmäispääoma- tai äänivaltaisuus täyttyy, yhtiöiden välinen rojalti on vapaa lähdeverosta.³⁴ Direktiivin ulkopuolelle jäävissä tilanteissa lähdevero määräytyy lähdeverolain 7 §:n mukaan eli 20 prosenttia, jos saajana on yhteisö ja muissa tapauksissa 30 prosenttia vanhan sopimuksen 10 prosentin sijaan.

Ennen sopimuksen irtisanomista Suomi ei voinut verottaa vuokratuloa, jonka Portugalissa asuva henkilö saa omistamansa Suomessa sijaitsevan osakehuoneiston vuokrauksesta, taikka luovutusvoittoa, jota tällainen henkilö saa Suomessa sijaitsevan huoneiston

³⁴ HE 36/2018

luovuttamisesta. Sopimuksen irtisanomisen myötä Suomi voi verottaa kumpaakin tuloa lainsäädäntöä mukaisesti.

Sopimuksettomassa tilanteessa kaksinkertainen verotus poistetaan menetelmälain mukaisesti eli hyvitysmenetelmällä. Kaksikertainen verotus poistettiin tosin hyvitysmenetelmällä myös ennen sopimuksen irtisanomista. Hyvitys tapahtuu vain valtionveron osalta, eikä se voi ylittää Suomessa suoritettavan veron määrää. Mahdolliset muulle kuin valtiolle kannettavat verot Portugalissa jäävät hyvittämättä. Verosopimus myöskään ei enää rajoita Portugalissa perittävien verojen enimmäismäärää, joten riippuen Portugalin kansallisesta lainsäädännöstä, voivat verot olla niin korkeita, että osa niistä jää hyvitetävän veron enimmäismäärää koskevan sääntelyn vuoksi hyvittämättä Suomessa.

4. SUOMEN JA PORTUGALIN UUSI VEROSOPIMUS (ei voimassa)

4.1 Eläkkeiden verotus

4.1.1 Yksityisen sektorin eläke, sekä elinkorko

Suomen ja Portugalin voimaansaattamaton verosopimus noudattaa pääasiallisesti OECD:n malliverosopimusta. Merkittävimmät poikkeukset koskevat rojaltin, muun kuin julkisen eläkkeen ja muun tulon verottamista, sekä kaksinkertaisen verotuksen poistamismenetelmää.³⁵

17 artikla

1. Jollei 18 artiklan 2 kappaleen määräyksistä muuta johdu, verotetaan eläkkeestä ja muusta samanluonteisesta hyvityksestä, joka maksetaan sopimusvaltiossa asuvalle henkilölle aikaisemman epäitsenäisen työn perusteella, vain tässä valtiossa.

2. Tämän artiklan 1 kappaleen määräysten estämättä, ja jollei 18 artiklan 2 kappaleen määräyksistä muuta johdu, voidaan sopimusvaltion sosiaalivakuutuslainsäädännön tai sopimusvaltion järjestämän muun julkisen sosiaaliturvan mukaan toistuvasti tai kertakorvauksena maksettavasta eläkkeestä ja muusta etuudesta, tai elinkorosta, joka kertyy sopimusvaltiosta, verottaa tässä valtiossa.

3. Sanonnalla "elinkorko" tarkoitetaan tässä artikkelissa vahvistettua rahamäärää, joka toistuvasti maksetaan luonnolliselle henkilölle vahvistettuina ajankohtina joko henkilön elinkautena tai yksilöitynä taikka määritettävissä olevana aikana ja joka perustuu velvoitukseen toimeenpanna maksut täyden raha- tai rahanarvoisen suorituksen (muun kuin tehdyn työn) vastikkeeksi. Elinkoron katsotaan kertyvän sopimusvaltiosta, mikäli

³⁵ Toivanen 2018, s. 442-448

tällaiseen tuloon liittyvät vakuutusmaksut tai maksut täyttävät verohuojennuksen edellytykset tässä valtiossa.

Sopimuksen 17 artiklan 1 kappaleen pääsääntö vastaa entisen sopimuksen 18 artiklaa, joten lähtökohtaisesti eläkkeet verotetaan edelleen vain asuinvaltiossa. Pääsäännöstä poiketen sopimuksen 17 artiklan 2 kappaleen mukaan sopimusvaltion sosiaalivakuutuslainsäädännön tai sopimusvaltion järjestämän muun sosiaaliturvan mukaan toistuvasti tai kertakorvauksena maksettavasta eläkkeestä tai muusta etuudesta voidaan verottaa tässä valtiossa eli lähdevaltiossa. Määräys mahdollistaa muun muassa Suomesta Portugaliin maksettavien yksityissektorilla tehtyyn työhön perustuvien lakisääteisten vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeiden ja vastaavien yrittäjäeläkkeiden ja kansaneläkkeen verottamisen Suomessa³⁶.

Suomen ja Portugalin uusi verosopimus laajentaa myös lähdevaltion vapaaehtoiisiin eläkevakuutusmaksujen vero-oikeuden jakautumiseen. Useimmiten vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen perustuvat suoritukset ovat verosopimuksen tarkoittamaa elinkorkoa³⁷. Uuden verosopimuksen 17 artiklan 2 kappaleen mukaisesti elinkorkoa voidaan verottaa valtiossa, jossa se kertyy. Tilanteessa, jossa verosopimus sisältää määräyksiä elinkorosta, ei ole merkityksellistä, onko vapaaehtoinen eläkevakuutus itse otettu vai työnantajan ottama. Määräystä elinkorosta sovelletaan lähtökohtaisesti sekä vapaaehtoiisiin yksilöllisiin perustuviin suorituksiin, että kollektiivisiin eläkevakuutuksiin perustuviin suorituksiin. Samoin sitä sovelletaan muihin työnantajan järjestämiin vapaaehtoiisiin eläkkeisiin, jotka on toteutettu esimerkiksi kapitalisaatiosopimuksen, eläkesäätiön tai eläkekassan kautta.³⁸

Elinkoron katsotaan kertyvän sopimuksen 17 artiklan 3 kappaleen perusteella sopimusvaltiosta, jos elinkorkoon liittyvät vakuutusmaksut tai maksut ovat olleet vähennyskelpoisia tässä valtiossa. Elinkorkoa voidaan verottaa Suomessa, jos vakuutusmaksut ovat olleet Suomessa verotuksessa vähennyskelpoisia. Sillä, onko eläkevakuutuksen maksut voitu vähentää verovelvollisen ansiotulosta vai pääomatulosta tai verovelvollisen työnantajan verotuksessa ei ole merkitystä.³⁹ Merkitystä ei ole myöskään sillä, missä valtiossa asuvalta vakuutusyhtiöltä eläke saadaan. Verotusvallan

³⁶ Verohallinto 2019

³⁷ Verohallinto 2019

³⁸ Verohallinto 2019

³⁹ Nykänen 2016, s. 2-4

jakautumisen kannalta lienee riittävää, että maksut on saanut ainakin osittain vähentää verotuksessa. Mikäli maksut eivät syystä tai toisesta ole kansallisen lainsäädännön mukaan ole lainkaan vähennyskelpoisia, vapaaehtoiseen eläkkeeseen sovelletaan verosopimuksen 17 artiklan 1 kappaletta, jolloin eläkettä ei voida verottaa Suomessa.

Vaikka Portugalin ja Suomen vanhan verosopimuksen eläketuloa koskevat artiklat (18 ja 19 art.) vastasivatkin pääsääntöisesti OECD:n malliverosopimuksen määräyksiä, ne kuitenkin poikkesivat sopimusmääräyksistä, joita Suomi on pyrkinyt sisällyttämään omiin verosopimuksiinsa.⁴⁰ Lukuun ottamatta julkisyhteisön maksamia eläkkeitä koskevia määräyksiä, Suomen solmivat verosopimukset poikkeavat usein OECD:n malliverosopimuksesta eläketuloa koskevien säännösten osalta.⁴¹ Eläkejärjestelmänsä vuoksi Suomi on pyrkinyt sisällyttämään verosopimukseen määräykset, joiden mukaan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöön perustuvat eläkkeet voidaan verottaa Suomessa.⁴² Sääntely vastaa tosin OECD:n malliverosopimuksen 18 artiklan kommentaarin vaihtoehtoisia määräyksiä, jotka antavat lähdevaltiolle verotusoikeuden yksityisen sektorin eläkkeisiin tietyin edellytyksin.⁴³ Mikäli Portugali olisi saattanut uuden sopimuksen voimaan ja sopimusta oltaisiin ryhdytty noudattamaan, olisi noudatettu vanhaa verosopimuksen mukaista eläkkeensaajan asuinvaltion yksinomaista verottamisoikeutta, kolmannen kalenterivuoden loppuun asti uuden verosopimuksen voimaantulon jälkeen uuden verosopimuksen 26 artiklan 4 kappaletta mukaisesti. Kuitenkin non-habitual resident -verostatuksen saaneita heti verosopimuksen voimaan tulon jälkeen ilman siirtymäaikaa, sillä siirtymäsäädös koskee ainoastaan tilannetta, jolloin tulo on veronalaista siinä sopimusvaltiossa, jossa tulon saaja asuu.

4.1.2 Julkisen sektorin palvelukseen perustuvat eläkkeet

Artikla 18

⁴⁰ Nykänen, 2016 s.2

⁴¹ Nykänen, 2015 s. 391-392

⁴² Nykänen, 2015 s. 391-392

⁴³ OECD Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2017, s. 343-361

1. Palkasta ja muusta sellaisesta hyvityksestä, jonka sopimusvaltio tai sen valtiollinen tai hallinnollinen osa tai julkisyhteisö tai paikallisviranomainen maksaa luonnolliselle henkilölle työstä, joka tehdään tämän valtion tai osan tai yhteisön tai viranomaisen palveluksessa, verotetaan vain tässä valtiossa. Tällaisesta palkasta ja muusta sellaisesta hyvityksestä verotetaan kuitenkin vain toisessa sopimusvaltiossa, jos työ tehdään tässä valtiossa ja henkilö asuu tässä valtiossa, ja a) hän on tämän valtion kansalainen; tai b) hänestä ei tullut tässä valtiossa asuvaa ainoastaan tämän työn tekemiseksi.
2. Eläkkeestä ja muusta sellaisesta hyvityksestä, jonka sopimusvaltio tai sen valtiollinen tai hallinnollinen osa tai julkisyhteisö tai paikallisviranomainen maksaa tai joka maksetaan niiden perustamista rahastoista, luonnolliselle henkilölle työstä, joka on tehty tämän valtion tai osan tai yhteisön tai viranomaisen palveluksessa, verotetaan 1 kappaleen määräysten estämättä vain tässä valtiossa. Tällaisesta eläkkeestä ja muusta sellaisesta hyvityksestä verotetaan kuitenkin vain toisessa sopimusvaltiossa, jos henkilö asuu tässä valtiossa ja on tämän valtion kansalainen.

Uusi verosopimus ei pääsääntöisesti muuta julkisyhteisön palveluksessa ansaitun eläkkeen verotusta. Julkisyhteisön palveluksessa ansaitun eläkkeen ensisijainen verotusoikeus on myös uuden verosopimuksen mukaan lähdevaltiolla, jos eläkkeen saaja ei ole toisen valtion kansalainen. Jos kuitenkin on kyseessä julkisyhteisön liiketoiminnan yhteydessä ansaitusta eläkkeestä tuo uusi verosopimus muutoksen vanhaan. Uuden verosopimuksen mukaan julkisyhteisön liiketoiminnan yhteydessä ansaittu eläke verotetaan kuten yksityiseen palvelukseen perustuva eläke. Julkisyhteisön liiketoiminnan yhteydessä ansaittuun eläkkeeseen sovelletaan vanhan verosopimuksen 19 artiklan 2 kappaleen perusteella verosopimuksen 18 artiklaa, joten kolmen vuoden siirtymäsäännös koskisi myös tällaista eläkettä.

4.2 Pääomatulojen verotus

4.2.1 Osinko-, korko- ja rojaltitulot

Artikla 10

1. Osingosta, jonka sopimusvaltiossa asuva yhtiö maksaa toisessa sopimusvaltiossa asuvalle henkilölle, voidaan verottaa tässä toisessa valtiossa.

2. Osingosta voidaan kuitenkin verottaa myös siinä sopimusvaltiossa, jossa osingon maksava yhtiö asuu, tämän valtion lainsäädännön mukaan, mutta jos osinkoetuuden omistaja on toisessa sopimusvaltiossa asuva henkilö, näin määrätty vero ei saa olla suurempi kuin:

a) 5 prosenttia osingon kokonaismäärästä, jos etuuden omistaja on yhtiö (lukuun ottamatta yhtymää), joka välittömästi omista vähintään 10 prosenttia osingon maksavan yhtiön pääomasta;

b) 15 prosenttia osingon bruttomäärästä muissa tapauksissa.

Tämä kappale ei vaikuta yhtiön verottamiseen siitä voitosta, josta osinko maksetaan.

Entisen verosopimuksen 10 artiklan mukaan yhtiön saamasta suorasijoitusosingoista voidaan kantaa tulon lähdevaltiossa korkeintaan 10 prosentin suuruista veroa. Entisen verosopimuksen suorasijoitusosingon omistusrajana oli vähintään 25 prosentin välitön omistusosuus osinkoa jakavan yhtiön pääomasta, kun taas uuden vastaava omistusosuus on 10 prosenttia. Uuden verosopimuksen 10 artiklan mukaan suorasijoitusosingon veron enimmäismääräkin alenee 5 prosenttiin.⁴⁴ Muista osingoista kuin suorasijoitusosingoista lähdevaltiossa perittävän veron enimmäismäärä on uuden sopimuksen mukaan 15 prosenttia eli sama kuin nykyisin.

Artikla 11

1. Korosta, joka kertyy sopimusvaltiosta ja joka maksetaan toisessa sopimusvaltiossa asuvalle henkilölle, voidaan verottaa tässä toisessa valtiossa.

2. Korosta voidaan kuitenkin verottaa myös siinä sopimusvaltiossa, josta se kertyy, tämän valtion lainsäädännön mukaan, mutta jos korkoetuuden omistaja on toisessa sopimusvaltiossa asuva henkilö, vero ei saa olla suurempi kuin 10 prosenttia koron kokonaismäärästä.

⁴⁴ Käytännössä muutoksella ei ole merkitystä, sillä kyseiset osingot ovat myös emo-tytäryhtiödirektiiviin perustuvan rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain 3.6 §:n perusteella Suomessa veronalaista tuloa.

3. Tämän artiklan 1 ja 2 kappaleen määräysten estämättä verotetaan sopimusvaltiosta kertyvästä korosta vain toisessa sopimusvaltiossa, jos koron maksaa tai korkoetuuden omistaja on sopimusvaltio, sen valtiollinen tai hallinnollinen osa tai paikallisviranomainen, sopimusvaltion keskuspankki tai jonkin edellä mainitun virasto tai laitos.

Korosta voidaan vanhan ja uuden verosopimuksen mukaan verottaa sekä siinä sopimusvaltiossa, jossa tulonsaaja asuu, että siinä, jossa se kertyy, paitsi jos koron maksajana tai korkoetuuden omistajana on artiklan 3 kappaleen mukainen toinen sopimusvaltio tai muu valtiollinen tai hallinnollinen osa. Uusi verosopimus kaventaa lähdevaltion verotusoikeutta korkotulojen osalta. Uuden sopimuksen mukaan vero lähdevaltiossa saa olla enintään 10 prosenttia koron kokonaismäärästä vanhan sopimuksen 15 prosentin sijasta. Lähdevaltion verottamisoikeutta koskevilla määräyksillä ei ole Suomen osalta käytännön merkitystä, sillä tuloverolain 9§ 2 momentin mukaan vai eräissä harvinaisissa tapauksissa luonnollisen henkilön on suoritettava Suomessa veroa täältä saadusta korosta.⁴⁵

Artikla 12

1. Rojaltista, joka kertyy sopimusvaltiosta ja joka maksetaan toisessa sopimusvaltiossa asuvalle henkilölle, voidaan verottaa tässä toisessa valtiossa.

2. Rojaltista voidaan kuitenkin verottaa myös siinä sopimusvaltiossa, josta se kertyy, tämän valtion lainsäädännön mukaan, mutta jos rojaltietuuden omistaja on toisessa sopimusvaltiossa asuva henkilö, vero ei saa olla suurempi kuin 5 prosenttia rojaltin kokonaismäärästä.

Rojaltista voidaan vanhan sekä uuden sopimuksen mukaan sekä siinä sopimusvaltiossa, jossa rojaltinsaaja asuu, että siinä sopimusvaltiossa, josta se kertyy. Uuden sopimuksen vero saa olla lähdevaltiossa enintään 5 prosenttia rojaltin kokonaismäärästä entisen 10 prosentin sijaan. Lähdevaltio ei kuitenkaan ole velvollinen kyseiseen rajoitteeseen rojaltin maksamisen perusteena olevan oikeuden tai omaisuuden liittyessä lähdevaltiossa olevaan kiinteään toimipaikkaan.⁴⁶

⁴⁵ Toivanen 2018, s.442-448

⁴⁶ Toivanen 2018, s.442-448

Uusi verosopimus vastaa täysin OECD:n malliverosopimusta osinkotulojen osalta, poikkeuksena suorasijoitusosingon alarajana oleva omistusosuus, jonka alarajana on Suomen ja Portugalin uudessa verosopimuksessa 10 prosenttia ja vastaava osuus OECD:n malliverosopimuksessa on 25 prosenttia osingon maksavan yhtiön pääomasta. Korkotulojen osalta artikla vastaa OECD:n malliverosopimusta lisäten artiklan 3 kappaleessa lähdevaltiolle verotusoikeuden tiettyjen ehtojen täyttyessä. Lähtökohtaisesti verotusoikeus on OECD:n malliverosopimuksen mukaisesti koron saajan asuinvaltiolla. Rojaltista voidaan entisen ja uuden sopimuksen mukaan ja OECD:n malliverosopimuksesta poiketen verottaa sekä rojaltin saajan asuinvaltiossa, että valtiossa, jossa rojalti kertyy. Muutokset olisivat tulleet voimaan ilman siirtymäaikaa.

4.2.2 Vuokratulot ja luovutusvoitot

Suomi on pyrkinyt sisällyttämään verosopimuksiinsa määräyksiä, jotka mahdollistavat Suomessa olevasta osakehuoneistosta saadun vuokratulon ja kotimaisen huoneisto-osakkeen luovutuksesta saadun voiton verotuksen Suomessa.⁴⁷ Kyseenomaisia määräystä ei ollut Suomen ja Portugalin välisessä vanhassa verosopimuksessa.

Vanhan, sekä uuden verosopimuksen 6 artiklan mukaisesti kiinteästä omaisuudesta saatu tuloa, kuten esimerkiksi vuokratuloa voidaan verottaa siinä sopimusvaltiossa, jossa kiinteä omaisuus sijaitsee. Jos osakkeiden tai muiden yhtiöoikeuksien omistus oikeuttaa niiden omistajan hallitsemaan yhtiölle kuuluvaa omaisuutta, tämän hallintaoikeuden välittömästä käytöstä, vuokralleannosta tai muusta käytöstä saatavaa tuloa voidaan artiklan uuden kappaleen 5 mukaan verottaa siinä kiinteän omaisuuden sijaintivaltiossa. Näin ollen Suomessa voidaan verottaa Portugalissa asuvan rajoitetusti verovelvollisen tai yleisesti verovelvollisen Suomessa sijaitsevan osakehuoneiston perusteella saama vuokratulo. Portugali poistaa siellä asuvan henkilön Suomesta saamaan vuokratuloon kohdistuvan kaksinkertaisen verotuksen. Tämä muutos on Suomen kannalta merkittävä,

⁴⁷ Ks. esimerkiksi Puolan (SopS 21/2010) kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen artikla 6 kappale 4

sillä vanhan sopimuksen mukaan Suomi ei voinut verottaa vuokratuloa, jonka Portugalissa asuva henkilö saa Suomessa sijaitsevassa osakehuoneiston vuokrauksesta.⁴⁸

Uuden, sekä vanhan verosopimuksen 13 artiklan 1 kappaleen mukaan voitosta, jonka sopimusvaltiossa asuva henkilö saa toisessa sopimusvaltiossa sijaitsevan kiinteän omaisuuden luovutuksesta voidaan verottaa kiinteän omaisuuden sijaintivaltiossa. Uuteen sopimukseen artiklaan 13 lisättiin OECD:n malliverosopimuksen mukainen kappale, jonka mukaan voitosta, jonka sopimusvaltiossa asuva saa sellaisten osakkeiden tai vastaavan intressin luovutuksesta, joiden arvosta enemmän kuin 50 prosenttia suoraan tai välillisesti kertyy toisessa sopimusvaltiossa olevasta kiinteästä omaisuudesta, verotetaan kiinteän omaisuuden sijaintivaltiossa. Määräyksen ehtojen täytyessä, muutos tuo Suomelle oikeuden verottaa Portugalissa asuvan henkilön asunto-osakeyhtiöiden ja muiden Suomessa kiinteää omaisuutta omistavien yhtiöiden osakkeiden luovutuksesta saatua voittoa. Sillä ei ole merkitystä, missä valtiossa kiinteän omaisuuden omistava yhtiö asuu.⁴⁹ Määräys mahdollistaa käytännössä kaikkien sellaisten luovutusvoittojen, jotka ovat tuloverolain mukaan rajoitetusti verovelvolliselle veronalaista tuloa, verotuksen Suomessa. Muutos ei kuitenkaan koske Portugalissa tai Suomessa hyväksytyssä pörssissä noteerattujen osakkeiden luovutuksesta saadun voiton verotusta. Pörssinoteeratun osakkeen luovutuksesta saatua voittoa verotetaan, kuten muita sellaisesta omaisuudesta saatuja luovutusvoittoja, joita ei artiklassa mainita, eli vain luovuttajan asuinvaltiossa.

Muutokset laajentaisivat olennaisesti Suomen oikeuksia verottaa Portugalissa asuvan henkilön Suomesta saamia vuokratuloja ja luovutusvoittoja, tilanteissa, joissa on kyse, epäsuoran kiinteistöomistuksen kautta saaduista tuloista.⁵⁰ Muutokset koskevat sekä rajoitetusti verovelvollisten että verosopimuksen mukaan Portugalissa asuvan yleisesti verovelvollisten tulojen verotusta. Verosopimuksen muutokset koskien luovutusvoittoa sekä vuokratuloa olisivat tulleet voimaan ilman siirtymäaikaa.

4.3 Kaksinkertaisen verotuksen poistaminen

⁴⁸ Ks. kappale 2.2.2

⁴⁹ Nykänen 2016 s. 7-9

⁵⁰ Nykänen 2016 s. 7-9

Uuden verosopimuksen 21 artiklan mukaan kaksinkertainen verotus poistetaan molemmissa valtioissa pääsääntöisesti hyvitysmenetelmällä. Muutos vanhan verosopimuksen vapautusmenetelmään oli aiheellinen, sillä molemmat valtiot soveltavat nykyisin verosopimuksissaan päämenetelmänään kaksinkertaisen verotuksen poistamiseksi hyvitysmenetelmää.⁵¹

Sopimusvaltiossa asuvan henkilön saadessa yksityisen sektorin eläkettä taikka elinkorkoa, johon toisella valtiolla on verotusoikeus eli lähdevaltiolla, tämän toisen valtion on myönnettävä tämän henkilön tulosta kannettavasta verosta vähennyksenä, määrä, joka vastaa ensiksi mainitussa valtiossa eli asuinvaltiossa maksettua tulosta kannettua veroa. Tämä merkitsee Portugalissa asuvan luonnollisen henkilön Suomesta maksettavan eläkkeen osalta sitä, että Portugali verottaa eläkettä asuinvaltiona, ja sen lisäksi Suomi verottaa eläkettä lähdevaltiona, mutta vähentää Portugalin maksaman veron. Kaksinkertaisen verotuksen poistaa tulonsaajan lähdevaltio asuinvaltion sijaan. Tätä kutsutaan käänteiseksi hyvitysmenetelmäksi. Vähennys ei saa ylittää sitä tulosta kannettavan veron osaa, joka lasketaan ennen vähennyksen antamista ja kohdistuu tuloon, josta voidaan verottaa ensiksi mainitussa valtiossa, joten Suomeen veron määrä on yläraja vähennettävän Portugalin veronmäärälle. Tulosta voidaan periä Suomessa täysi vero, jos tulo on Portugalissa verosta vapaa. Portugalissa tulosta kannetun veron ollessa suurempi kuin Suomessa, tulosta ei makseta Suomessa lainkaan veroa.

⁵¹ Toivanen 2018, s. 442-448

5. YHTEENVETO

Verosopimusten tarkoituksena on kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen välttäminen, veropaon ja veronkierron estäminen, sekä viranomaisten välisen yhteistyön edistäminen.⁵² Verosopimukset, kuten muutkin sopimukset ovat kahden tai useamman osapuolen sopimusneuvotteluiden ja kompromissien kautta syntynyt lopputulos. Verosopimusten verovallan jakaminen saattaa luoda tilanteita, joissa verosopimus hyödyttää jotakin sopimusosapuolta tai verovelvollista. Verosopimukset eivät siis ole ihanteellisia kaikille osapuolille kaikissa tilanteissa. Sopimusosapuolten kansalliset verolainsäädännön muutokset saattavat lisätä näitä tilanteita entisestään, joka johtaa verosopimuksen uudistamisen tarpeeseen. Verosopimuksia ei voida kuitenkaan muuttaa samassa tahdissa kansallisen verolainsäädännön kanssa, joten verosopimukset jäävät väistämättä kehityksessä jälkeen.

Verosopimuksilla pyritään rajoittamaan verovelvollisten mahdollisuuksia hyväksikäyttää eri valtioiden sisäisten verolainsäädäntöjen eroavaisuuksia.⁵³ Portugalin verolainsäädäntönsä muuttaminen vuonna 2010 johti siihen, että NHR-statuksen saanut ulkomainen luonnollinen henkilö ei maksa Portugalissa veroja Portugalin ulkopuolelta saamastaan eläketulosta. Suomen ja Portugalin verosopimuksen muuttamisen tarve kasvoi. Vaikka uutta verosopimusta ei olla otettu käyttöön, korjasi vanhan verosopimuksen purkaminen tilanteen veropaon osalta.

Verosopimuksen irtisanomisen jälkeen ja jos Suomen ja Portugalin välillä ei ole voimassa uutta verosopimusta, Suomella on oikeus verottaa Suomesta maksettavia eläkkeitä. Erona uuden verosopimuksen ja verosopimuksettoman tilanteen osalta eläkkeiden verotukseen on, että irtisanomisen myötä verot maksetaan Suomeen heti vuoden 2019 alusta.

Vastaisuudessa luonnollisten henkilöiden muuttoja ulkomaille verotuksellisista syistä, voitaisiin ennalta ehkäistä esimerkiksi maastapoistumisveron avulla. Yhteisöjen maastapoistumisverotusta koskevia säädöksiä tuli voimaan Suomessa 2020 alusta ja veromalli olisi mahdollista ottaa käyttöön Suomessa myös luonnollisten henkilöiden tuloverotuksessa. Kyseinen veromalli tosin ehkäisee vain tilanteita, joissa tarkoituksena

⁵² Mehtonen 2001, s.33

on omaisuuden luovutuksesta aiheutuvan veron määrän pienentäminen tai mahdollisesti veron välttäminen kokonaisuudessaan.⁵⁴

⁵⁴ Valtiovarainministeriö 2020, s. 7